

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ
І АДМІНІСТРАЦІЯ:
Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто пост. шадн. 143.322.
Адреса для телеграм:
"Діло", Львів.
Гол. Редактор приймає від
11—12 год. передполуднем
Рукописи не звертаються.

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячно: в краю 4-50 зол.
За границею:
В Америці 1 долар, Франції,
Голландії, Бельгії 20 фр. фр.,
Італії 7-50 ал., Німеччині 7-50 ал.,
Швейцарії 5 шв. фр., Чехо-
словацькій 20 ч. к., Румунії 15 л.
лей, Болгарії 7-50 ал., Австрії
7-50 ал. — Зима адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГолошень
ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІ-
СТРАЦІЙ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА
20 сот.

Конгрес національних меншостей.

(Від нашого кореспондента.)

Берлін, 22. серпня 1926.

На другий конгрес національних меншостей, що зачинається 25. ц. в Женеві, зголосилося досі 39 національних груп, а саме 10 німецьких, 5 жидівських, 5 польських, 3 українські, з того одна з Підкарпатської України, 3 московські, 3 мадярські, 2 словінські, 1 білоруська, 1 литовська, 1 чесько-словацька, 1 лужицько-сербська, 1 данська й 1 шведська. Найбільше національних груп зголосилося з Польщі, бо аж шість, а далі 5 з Чехо-Словацької, 4 з Румунії, 11 з Литви, Латвії й Естонії, 3 з Німеччини, по дві з Австрії, Італії й Югославії та по одній з Данії, Іспанії й Мадярищини.

Як довідусьмо, буковинські Українці пересилають на конгрес окремий меморіал у справі тяжкого положення Українців під Румунією.

Секретаріат конгресу урядом в готелі "Вікторія" під проводом д-ра Е. Аменде, про якого статті з приводу білоруського, українського й бесарабського питання, передруковані між іншими багатьма часописами (нпр. "Revaler Bote", "Li-

churche Rundsch-u), була вже в нас мова.

Женева, 25. серпня 1926.

Сьогодні відбулася тут інавгурація другого конгресу національних меншостей. Передупора і вчора радили делегації окремих національних меншостей над програмою, з якою мають виступити на конгресі, а також над тактикою.

Польські меншости з усіх 5 держав творять спільний фронт під проводом делегатів з Німеччини. Таксамо одноціло виступатимуть делегати жидівських меншостей, що вибрали д-ра Мошкіна своїм спільним делегатом. Зате німецькі делегати з різних держав не найшли ще спільної мови, бо й долі німецьких меншостей в різних державах дуже різні. Німці з Румунії домагаються утворення спеціальної Ліги Націй для оборони інтересів національних меншостей.

На конгресі національних меншостей вибрано 4 комісії: господарську, культурну, організаційну і правно-політичну. Представники Ліги Націй в Женеві зберігають у відношенні до конгресу становище чисто неутральне.

Оборонець Шварцбарта в Москві.

Варшава, 25. серпня 1926.

З Москви прийшли вістки, що оборонець Шварцбарта адвокат д-р Анрі Торрес приїхав туди разом з відомим французьким письменником Лехашом. Звідти виїхали оба до Харкова, де утворять спеціальне бюро, що матиме за мету зібрати матеріал про жидівські погроми на Україні. Вони відвідають особисто ті міста й містечка на Україні, в яких відбувалися погроми. Зібраний матеріал заберуть з собою до Парижа, де він буде використаний підчас судової розправи проти Шварцбарта.

Бухарін наслідник Зіновєва?

Лондон, 25. серпня 1926.

"Дейлі Мейл" повідомляє, що на становище голови третього Інтернаціоналу після Зіновєва висувають Бухаріна.

Летнічі лінії СРСР. на кордоні Індії.

Лондон, 25. серпня 1926.

Тутешні часописи звертають увагу, що радянський уряд створив нові повітряні лінії на північному кордоні Індії. Преса пригадує, що уряд СРСР має около 1500 літаків і що Риков на летичні досвіди одержав п. р. кредит 4 мільйони фунтів стерлінгів. У зв'язі з тим часописи висловлюють побоювання, що Індія може бути zagrożені.

Страйк англійських шахтарів.

Лондон, 25. серпня 1926.

Виконавчий комітет федерації шахтарів обговорював цілий день положення в углянській промисловості, щоб виявити основу для управління конфліктом. Пополудні секретар федерації шахтарів Кук попросив аудієнції у міністра праці. Міністерство внутр. справ переводить мобілізацію поліційних відділів у столиці й в краю, щоб страйкарі не могли непокоїти шахтарів, які вертають до праці. Міністр внутр. справ постановив забезпечити безпеку працюючим шахтарям. Чутки про заворушення в копальнях часто є перекази, але положення є поважне. Нема мови, щоб аживали для заб. безпеки спокою інших сил, крім поліції.

В углянському окрузі Нотінгемшир спокій. Вертає все більше робити до праці. Прим. в п'ятьох шибках Тов. Волсовер стануло до праці 24. серпня 2.441 шахтарів, а попереднього дня працювало їх лише 1453. В окрузі тим стануло до праці ще в трьох інших копальнях. У Валлі після заворушень настав спокій.

Революція в Тегерані.

Лондон, 25. серпня 1926.

Революція в Тегерані поширюється чимраз більше. Протияк теперішнього шаха, перський повстанець Семітко(?), користуючись неперозумінням, повернувся з Туреччини й організує між населенням нові відділи під кличем повалення теперішнього уряду. Вислано нові відділи для здавлення революції.

Біржа.

Гроші.

На девізовій біржі готівкові долари 898—899. Курси Банку Польського і офіційної біржі без зміни. В позабанкових оборотах курс долара ідентичний з біржевим.

Збіжжя.

Попит за хлібним збіжжям перевищує значно подачу, тому товар дорожче. Поза біржею транзакції в пшениці й малярській житі для більших галицьких млинів для покриття хлібного запотребування. Тежущий замість збіжжя. Настрий дуже сильний. Пшениця нова дві рази з негальною доставкою 43, пшениця нова селянська з негальною доставкою 42-25, жито нове з негальною доставкою 30-50, овес новий з негальною доставкою 4.

Революція в Греції.

Кондуріотіс преантентом республіки. — Творення коаліційного уряду. Венізелос на овиді. — Домашня війна в Греції?

Париж, 25. серпня 1926.

Адмірал Кондуріотіс обняв становище президента республіки. Ген. Конділіс і Кондуріотіс переговорювали з провідниками партій в справі утворення коаліційного уряду. Справу участі в уряді обох провідників поладять мабуть 25. серпня як і справу повновластей для президента республіки.

"Юнайтед Прес" повідомляє з

Атен, що прихильники Венізелоса домагаються, щоб він обняв президентуру.

Із Софії повідомляють, що дня 24. серпня пополудні чути було артилерійську пальбу в околицях Солуня. Думають, що то почалися артилерійські бої в поодиноких грецьких гарнізонах між військами, що стоять на боці Пангальоса і прихильниками нового уряду.

В углянському окрузі Нотінгемшир спокій.

Перед зборами Ліги Націй.

Німецька преса про недалеку сесію Ліги Націй. — За мандат над полосою Танжеру. — Мін. Залеський настроєний оптимістично.

Варшава 25. серпня 1926.

"Берл. Тагеблятт" в депеші з Женеві подає, що прийняті Німеччини до Ліги Націй відбудеться найправдоподібніше без поважних перешкод. Також "Берзен-Курір" є найціпшої думки й уважає, що вступлення Німеччини до Ліги підєзвсім гладко й ніхто не відкажеться виступити проти наділення однією Німеччини постійним місцем в Раді Ліги.

"Н. Вінер Тагеблятт" повідомляє

з Лондону, що Прімо де Рівєра має намір зрезигнувати з плану прилучення Танжеру до еспанської полосою, задовольняючись мандатом над полосою Танжеру на 15 літ.

Сьогодні виїхав до Женеві мін. Залеський. Перед самим виїздом запевняв кореспондентів різних газет, що він переконаний в тому, що Польща дістане таки постійне місце в Раді Ліги. По дорозі мав мін. Залеський відбутися конференцію з мін. Бріаном у Парижі.

З польських справ.

Нові воєводи. — Правнича Рада. — Нове становище б. през. Войцеховського.

Варшава, 25. серпня 1926.

В середу відбулося засідання Ради міністрів, на якому ухвалено низку змін на становищах воєводів. На місце волинського воєводи Дембського іменовані Мех, на місце шльонського воєводи Більського — Гражинський.

На тому ж засіданні Ради міністрів

ухвалено склад Правничої Ради, що буде складатися з 26 осіб. До Ради входитиме м. ин. і б. намісник Бобжинський. Номінації воєводів склад Правн. Ради будуть підписані президентом держави завтра.

Директором Наук. Кооперативного Інституту у Варшаві буде іменовані б. през. Стан. Войцеховський

Чинник рівноваги?

1.

Мусимо об'єктивно ствердити, що теперішня українська народна репрезентація в польських законодавчих установах не є тим, чим вона повинна бути ні у внутрішньо національному, ні у зовнішньо політичному розумінні. Хоч народна маса північно-західних українських земель під Польщею у виборах 1922 р. списалася світло, хоч вона дала з себе пахитим енергію і використала свої виборчі права до останніх меж можливості; хоч та маса вислала в сейм і сенат (за винятком Полісії) можливо найбільшу кількість своїх представників, — то не так світло на фоні останніх чотирьох літ проявилася діяльність Української Парламентарної Репрезентації.

Основою й імперативом авангу народної маси підчас виборів 1922 р. була національна солідарність. Під кличем національної єдності, а також спільності нехтованих національно-політичних прав й інтересів непольських народів у Польщі, українські послід переступили пороги польських законодавчих установ. Ясно було, що в умовах польської дійсності якнебудь позитивна робота на парламентному терені є виключена. На це вказувало нераз з нашого боку перестерігаючи українських послід перед наставною лалкою. Ні жаль, наші перестороги не найшли спершу відповідного відгукону серед народних вибранців. Вони повірили облудним деклямаціям польської "демократії" хіба на те, щоб зразу вибити гірку чашу розчарування. Та, об'єктивно справу беручи, це ще не велике лихо. Розчарування могло і повинно було мати добрі наслідки. Воно повинно було піднести, наставити елементи національної єдності, суцільності українського народнього представництва, себ-то ті елементи, що лягли були в основу народного виборчого здвигу. Коли наші парламентарні представники побачили, що цільний польський фронт, то ясно було, що аксіомою народної політики є протиставити йому суцільний український фронт на парламентарній арені і поза нею. І в тому послід нас запевнювали, вказуючи, що національна єдність і суцільність клубу — це основи, на яких спирається парламентарна репрезентація.

Здавалося, що під шим оглядом не тільки не буде ніяких несподіванок, але й ніяких хитань. Єдність і суцільність Української Парламентарної Репрезентації, колиб були адекватними і закріпленими, то могли відвернути від нас не одне лихо, голованно у нашому внутрішньому житті.

З появою парламентарної репрезентації, хоч формально тільки північно-західних українських земель під Польщею, в українське національно-політичне життя під Польщею входив новий чинник, а саме чинник рівноваги. А він був конечно потрібний, бо для кожного діяча, що тільки хотів на основі довершених фактів робити логічні висновки, було ясным, що певними кроками зближається акт Рад Амбасадорів і заявана з ним національно-політична рости, може що страшніша і в своїх розговорюю

я даром і оплатно.

Ліст збирав цілі ряди першорядних корифеїв модерного піанізму, таких мистців, як: Більов, Тавзіг, Райзенauer, Д'Альбер, Анаорге, Сауер, Розенталь і ин. Всі вони були учнями і приятелями обожованого ними вчителя. Вся модерна фортепянова методика має своє жерело в тих основах, які поставив Ліст.

Сорок літ минуло від його смерті, але він все ще живе в мистецкій і педагогічній діяльності своїх учнів — а пульсуюче життя його симфонічних поем лягло в основу симфонічної творчості Ріхарда Штрауса.

чих наслідках ще більше вбача, як саме парижське рішення.

Від 1919 до 1923 р. північно-західні українські землі не вели боротьби, здебільшого потанували в апатії. Одна тільки Галичина кріпавилася у важких дужнях з міліційним з дня на день противником, заставляючи до тих змагань цюнайкращі сили і витрачаючи на боротьбу всю суму своєї енергії. В тій добі ділячі північно-західних українських земель здебільшого займали становище Олімпійців. Коли після рішення наступила серед галицького громадянства реакція і рости, коли б. австрійські і б. російські України найшлися в граничних відірваних Польщі «рівноправними» під оглядом «прав і прилежностей», коли перестало одних і других діляти відміне «правно політичне положення», — то тоді повинна була у асій своїй величчю з'ясувати чинник рівноваги. Народні вибрані з північно-західних українських земель, безпосередньо незадаждані в боротьбі галицько-українського народу, а тимсамим не зачлені в наслідках: катастрофою і реакцією, незаборговані партійними й особистими непорозуміннями, — повинні були здобутися на відвагу в напрямку гуртування громадських елементів.

На жаль, цей природний, автоматично до діляння покликаний чинник рівноваги тоді не проявив себе. Навіть гірше: проявив себе спершу наскрізь пасивно («моя хата з краю!»), а згодом навіть негативно, побуджуючи розкладово.

Замість стати суперарбітром у тому клекоті взаїмних обвинувачень, у грі політично-катастрофічних пристрастей; замість взяти на себе роль медіатора, посередника, будуючого, а що найменше спинолочного розміри розвалу чинника, — він сам захитався і почав котитися по похилій площині. Деякі посли, наскільки здобулися на психічних переломаннях «сокальського кордону», стрімголов кинулися у пропасть національно-політичної анархії, інші почали тусаму методу приморозовувати у вузькому крузі своєї діяльності. Ще інші вдарились у бік диференціації. Одношійний посольський клуб почав тріщати в своїх основах. За «диким» послом Луцкевичем з'явилася «соціалістична фракція», яка згодом диференцію-

валася ще ясніше, перетворюючи в свійому горнілі одних в комуністів (які — зовсім природно — покинули спільний «клуб»), других у народних соціалістів («Сел. Союз»), а третіх повертаючи знову до пристані безпартійних. Серед цих останніх, здебільшого селян, які не встигли виробити собі ясного суспільно-політичного світогляду, найшовся і б. голова клубу, б. трудовик, б. голова б. Української Парт. Нац. Роботи. Вкінці витворилася в клубі і фракція ундіців.

Таким чином народне представництво українського народу, хоч невеличке, розцілилося на дві різкі лінії: національну й інтернаціональну, а перша, що ще як-так перебуває під сильним дахом, складається з двох фракцій: національно-демократичної і народно-соціалістичної та з низки індивідуально і суб'єктивно настроєних безпартійних.

Нічого дивного, що в таких умовинах українське народне представництво не могло стати чинником рівноваги.

а що у нас закони?

До історії нитарета із трафіками.

Щоби прикладати кооператива не хотіли часом подаватися за трафіком і через те наражались на кошти — подію до відома факт, який ілюструє, що закони у нас є лише для параді, про людське око.

В громаді Якішів від чотирьох місяців не було трафіків. На основі закону треба внести подання в ревізію, остемпльоване на 7 зол., з ріжними аргументами (т. д. Першество в отриманні трафіків мають особи нормальні, то є інваліди, пенсіоністи, сироти по урядовцях (розуміється, лише Польки), а коли такі не подаються, то можуть дістати й інші особи, товариства і т. д. Передовсім на трафіку має бути відповідний локаль.

На трафіку в Якішів подався кооператива «Віра», котра гуртує між іншими до 12 інвалідів, що в поданні зазначено. Подання як слід остемпльовано, долучено всієї потрібні аргументи і т. д., словом — усе по вимогам закону.

Друге подання вис Яким Людкевич, громадський писар з Антонієв, що мешкає одначе в громадській домі в Якішів, який часом «кутом», отже локаль взагалі не має ніякого. Більше подана не вплинула вітків. Інваліди-Українці не подавалися зовсім, бо знали, що хоча є пенсіоністи «нормальні», то закони писані не для всіх горожан одязково, — отже шкодували 7 зол. на степлі; одиниці інвалід-Польки перед 4 місяцями зрештували з трафіку тому, що йому не виплачувалася.

З огляду на те, що лише для подання

вплинули кооператива «Віра» була певна, що трафіку дістане — тим більше, що другий текет не має навіть хати, в кооператива має свій прекрасний локаль (власний дім) при гостині і може більше монополію продавати, бо має форсу, отже може принести тимбільший зиск для держави. І хоч комісар з Журавля запевняв прилюдно перед рішенням справи, що «кооператива адекватна і трафік не доведе», то все таки кооператива вірнала, що закони видано для всіх горожан без різниці «лат. downci».

Та статься чудом, котре «на в Роже» так часто буває, що перестало вже бути чудом. В кілька місяців по уплаті річниця робить іще подання оттак собі, навіть без степля, Польк Герат, що не був ніколи інвалідом і навіть при військовій не служив, мисляв його в пхтисню, в понедлок іде до Львова особисто, а у вітерок іде має трафіку! Правда, що цікає? Тим більше, що він не належить до громади Якішів, а навіть не мешкає в Якішів, лиш в громаді Антонієв.

Треба зазначити, що комісар не приїздив навіть на промірку локаль — взагалі ніяких перешкод уже не було. А чому сталося таке чудо? Бо Герат є «адекватно ро вітків» — от і все. А для таких не треба навіть законів!

Подіємо цей факт до відома компетентних чинників, як також наших кооператив, щоб не були «блаженними віруючими» й без потреби не кидали в болото грошей на степлі й не робили собі інших видатків.

3 поліційної скандалістики.

Співпраця варшавської поліції зі злодіями.

Варшавський центральний орган т. зв. Підсуддя «Гос Правди» приніс сенсацийні відомості про скандалічні відносини в слідчому відділі варшавської поліції.

Організація нашої слідчої поліції — пише дослідно «Гос Правди» — створена на данному російському системі. Який це був систем, усі добре пам'ятаємо. З цілою свідомістю стверджуємо, що праця варшавської слідчої поліції полягає на стислій співпраці зі злодіями. Слідчий уряд не працює ні аналітичною ні синтетичною методою праці, тільки куманям з злодіями. Такий систем впливає на персональний склад слідчого уряду.

Більшість функціонерів виросла зі злочинного елементу і товариство з тим елементом звязалася. Отже нічого дивного, що в рогоні за готівкою правно співізно на некористі пошкодженого.

Одним із систем праці того уряду є систем викупу від злодіїв украдених річей. Він поділяє на тому, що кожний з керівників району має капітал на викуп тих предметів, що здійснюється в окремих випадках. Ясно, що легальною дорогою такого капіталу здобути не можна, а тому поодинокі функціонери задіюють не легальних джерел. У випадках, коли пошкодженому дуже залежить на відшкодуванні пропащих предметів, жертва він

завждишу суму. Вираданий предмет викуповується при допомозі поспешливих від злодіїв за смішно малу суму, а решту становить поквитання крадіж. Коли викупованих злодіїв, то викуп викраденого капіталу, щоб дати таким злодіям на справність совісті. В таких випадках буває значально взаїмне літтаніє поодиноких предметів поодинокими-слідчим, що намагаються кожний окрема ствердити справність і віддати свій чепчик.

Для прикладу подамо, що футро меридає в дому родині Гаде, інспектор головної команди поліції в Варшаві, викуплено при такій літтані за 1000 золотих, отже за ціну дуже високу. Те сляма відкритаря Должакла папшортів, укралених у міністерстві, а продалих до тепер на відміненню типові. В усіх так випадках сині до слідчого уряду через писемца, або літтані у носкиників на ділох (т. д., залежно від потреби й обставин). Зрозуміла річ, що злодії застерігають собі в таких випадках право недостатності і тимсамим висказують величчю, не викрив крадіж.

До кожного з новопризначених керівників району всі старі робітники ділять району відноситься з недовірою. Починається від того, що в районі нового керівника змагається нагло число крадіж, які одностайно як на команду не покладаються в інших районах. В наслідках тактики злодіїв новий керівник району дістає шийний ряд доган від своєї влади. У службі підкомандні починають йому потім шептати про необхідність звязання контакту зі злодіями. Якщо це людина сильна і з характером, то показує їм, а якщо слаба то дається увести її в таку і тоне потім в безмістх звязаний злодійств. У відносини до невинуватих людей приморозовується методи злодійства найбільше вирафенованою системою, що доводять значально до унеможливлення зв'язної для себе людини.

Буває й так, що до таких осіб ніяк неможливо принести якусь пачку. В такому разі злодії до невинуватих злодіїв, які не мають ту пачку, що містить крадені річі — і в результаті власне доми господар хати попадає в торку в переховування крадених річей. Чи можна давати, що страх перед якоюсь невинуватістю уста не тільки чесним урядом, але і злодіями, але і людям, що стоять поза урядом, які і страх перед німистою мовчать, хоч могли би сказати дуже багато про такі факти.

В періоді застою так за об'єктивного сезону слідчий уряд замовляє крадіж, а якоїсь визначної особи, щоб пригрозити всім на свою потребу та справність. В такому випадку крадіж негайно відкривають. В злодійському дієстві це називається «насилання». Такий факт стався недавно в італійського посла Майони. Того року «насилання» організує часта керівники одного слідчого району на території іншого району. Роблять вони як і зможі, або з особистої німисти.

Софія Лістранська.

Франц Ліст.

У сорокові роки життя смерті.

(Докладження.)

Всі тайни мистецького опанування інструменту стають його питомою власністю; те, чого ніхто перед ним не осягнув, відкривається йому і стає головним імпульсом до композиції. Його фортеп'янові твори беруть свій почин з вільної імпровізації, яка творить одну з найзначніших рис його таланту. Цей тар імпровізації мав Ліст уже з малолітності; він степенується у нього з віком і набирає не раз характеру *libro* (напр. *Harmonies religieuses et roeniques*, *Consolations* etc.), і хоч його оригінальні композиції на фортеп'ян передають цілу скалю технічних і стилевих проблем та є наглядним показником до їх розв'язання, всеж таки не чисто п'яністичний, а творчо-імпровізаційний момент треба мати на оці, щоб їх як слід зрозуміти й оцінити.

Одначе треба відірвати його оригінальні композиції від транскрипцій, яких число є легион. Ші останні — це принагідні парафрази старших опер та пісень, що були тоді в моді; їх Ліст складав до власного вжитку на концертах. Він сам не привязував до них більшої ваги, а коли його хтось раз питає, чому їх опублікував, відповів йому: «Я не міг би так часто приймати у себе моїх дорогих приятелів та гостити їх істругатами й ішманським оном, друкуючи тільки мої оригінальні композиції». — Безперечно, що ті транскрипції, дякуючи зруч-

ній розв'язці технічної і мелодійної проблеми, є найбільше приступні і тому, хоч не дають повного музичного задоволення, вони у нас найбільше знані. Та з тих творів не можна оцінювати вартості фортеп'янових композицій Ліста; щойно в оригінальних фортеп'янових творах виступає справжній його стиль. У фортеп'яновій літературі вони займають дуже визначне становище. Вони разом з творами Баха, Бетовена, Шумана і Шопена стали *conditio sine qua non* п'яністичної освіти і нема майже ні одної програми п'яністичного концерту, яка могла б обійтися без них. Тут відкриває Ліст нові горизонти інтерпретаційних можливостей, а впроваджуючи своєрідну методу фігурації акордів і нову орнаменту (vibrato), викликає оркестральні ефекти на фортеп'ян. Переходячи сила тих реформ виходить безпосередньо з характеру фортеп'яну як інструменту, і так вони лягли в основу нового фортеп'янового стилю. Сюди належать: трансцендентні етюди, які побіч Шопенівських повинні бути *debesum* кожного п'яніста; дальше шість і настроєві картини з мандарінок по Швайцарії й Італії (*Années de pelerinage*), а найголовніша є соната *h-moll*, таір, в якому Ліст старється ареауувати ідею «малюнку тонами» (*Tonmalerei*), ідею, яку він так багато розвивав в своїх симфонічних поемах. Зміст цієї сонати — це боротьба демоніа тьми зі світлом, це бунт сірої маси проти всього, що виростає поза буденщину, це малюнок сизифових зусиль до світла і до ідеалів, мабуть картина власних змагань композита до переведення нової доси неіма-

ної ідеї. Можна також причислити тут транскрипції Бахівських органних композицій та пісень Шуберта. Зокрема ці останні визначаються таким багатством оригінальних перетворюючих моментів, що випадало їх назвати радше транс-субстанційними, не транскрипціями. Про мандарські рапсодії каже Ц'Альбер: «Скільки великого духа, який чар фантазії йде на зустріч нам у тих творах! В цих рапсодіях передає Ліст, як ніхто інший, стиль і характер мадярської народної музики».

У тій фазі розвитку царина фортеп'яну стала Лістови за тісна. До здійснення його ідей, до переведення в життя всіх кольористичних цілей треба було нових засобів, які могла йому дати тільки оркестра.

Ліст як дрігмент працює, подібно як п'яніст-артуоз, над поглибленням інтензивності музичної експресії. Його темперамент, сугестивна сила волі та субтельне вичування всіх інтенцій композита ставляли його інтерпретацію чужих і своїх творів на небувалу досі височину.

Архитектонічним степенуванням деталей він осягав фазсинууючу одностійність провідної ідеї твору. На цьому становищі він не тільки творить школу (Більов, Ганс Ріхтер), але своїми впливами підтримує великодушну цілий ряд композитів (Берліоз, Корніеліос і ин.), виконуючи прилюдно їх твори та допомагаючи їм в осягненні позиції в музичному світі. Так він віддавав безкорисно цілу свою особу на услуги інших. Згадаю тільки про біографію Шопена, яку написав Ліст по його смерті. Ця книжка написана в дуже шляхотному тоні. Чи багато подібних крадіж масмо в соборній

літературі, де один мистець вшанував би другого таким монументом любови й пістману?

Студії над творами Вагнера викликають переворот у його дотеперішній ідеології; він планує, що тут є щось нове, походить на те, що не раз ворухило ним до глибини, те, що він вважав перевести в дію. Тут здійснюється його ідея про нові можливості музичної експресії. Він відкриває дорогу до своєї симфонічної творчості. Він каже їм, у своїх *Essays*: «Правда, що річі, які належать тільки до зовнішнього світа, не дають музично безпосередніх точок опору, та що навіть найгірший учень-малар знає, що вірніше кількома рисами красив, ніж музик з усіма засобами найліпшої оркестри, — але зате, коли всі ті річі придуть у який-небудь зв'язок із духовим життям людини, коли вони захоплять суб'єктивну сферу її почування, перейдуть у світ мрії, подиву, чи глибокого відчуття: чи вони тоді не безпосередньо споріднені з музикою, і чи музика не в силі переключити їх на свою чудову мову?»

Його суб'єктивні почування, вибликані зовнішніми подіями або рефлексіями над психічними чи соціальними проблемами, становлять основу його симфонічної творчості, бо вона є взагалі консеквенція наслідком його переживань у творах Дантого, Гетого, Гюга й ин., і вражін під впливом природи. Та він не тільки дає вислів своїм почуванням, але надає музичній тенденції чи філософській тенденції зближуючи її більш до життя, ніж він удержує найкращу гармонію між царною своїх внутрішніх почувань та програмою, яку